

І. Ю. Шкіцька
кандидат філологічних наук,
Тернопільський національний економічний університет

СЕМАНТИЧНІ РІЗНОВИДИ МАНІПУЛЯТИВНО СПРЯМОВАНИХ КОМПЛІМЕНТАРНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ

Багато сучасних праць із лінгвістики базується на принципі антропоцентризму, відповідно до якого ланкою між мовою і смыслом постає людина як активний учасник комунікативного процесу. Тому не викликає подиву істотне зростання кількості мовознавчих студій, у яких мову розглядають не тільки як основний засіб спілкування, а також і як засіб регулювання поведінки та моделювання й коригування внутрішнього світу людини. Із цього погляду цікавим видається виявлення специфіки функціонування компліментарних висловлювань в різних дискурсах.

У доробку вітчизняних і зарубіжних мовознавців налічується чимало праць, у яких компліментарні висловлювання досліджуються різноаспектно. Основними ракурсами їх вивчення є структурно-семантичний, соціолінгвальний, етнографічний та крос-культурний. У цілому компліментарні висловлювання в лінгвістичних працях розглядалися або з позицій теорії мовленнєвих актів та теорії мовленнєвої діяльності, або крізь призму концепції ввічливості, стратегій уникнення конфліктів і згоди – як засіб зближення комунікантів, контактостановлювальний елемент, спосіб демонстрації добрих намірів й етикетизатор спілкування. Але, крім функції вираження позитивного ставлення до адресата, комплімент, похвала та схвалення можуть уживатися з метою здійснення впливу.

Вітчизняні та зарубіжні вчені вказують на поліфункціональність висловлювань із позитивною семантикою й наявність у них впливового потенціалу (Л. О. Кокойло, В. Я. Міщенко, Л. М. Киричук, В. В. Леонтєв, Й. А. Стернін, Л. І. Клочко, Е. В. Мурашкіна, Л. Ю. Веретенкіна, Н. А. Трофимова, Н. В. Василенко та ін.). Так, О. С. Вострикова назвала комплімент емотивним засобом мовленнєвого впливу, основною метою якого є “обробка” емоційно-вольової сфери свідомості адресата [1, 13]. Е. В. Мурашкіна описала реалізацію регулятивної функції компліменту [4]. В. Я. Міщенко вивчала компліментарні висловлювання в межах діади “мета-засіб” [2]. Здійснивши класифікацію компліментів за спрямованістю, К. В. Мудрова виокремила компліменти, ужиті з метою одержання вигоди [3].

Використовуючи поняття “стратегія” і “тактика”, компліментарні висловлювання досліджують К. Ф. Сєдов, Г. С. Двінянінова, І. С. Морозова, Н. М. Германова, К. В. Мудрова, В. Н. Коробова, О. С. Іссерс, З. Ф. Галімова, О. О. Григор’єва, Н. В. Василенко тощо. Однак попри наявність прагмалінгвістичних розвідок, об’єктом дослідження в яких постають

компліментарні висловлювання, з'ясування специфіки їх репрезентації в ситуаціях міжособистісного маніпулювання є актуальним.

Мета нашої статті – виокремлення семантичних різновидів компліментарних висловлювань-маніпулем, вивчення способів і засобів вербалізації маніпулятивно спрямованої позитивної оцінки, з'ясування кількісного співвідношення компліментів різних семантичних видів у маніпулятивних контекстах.

Кількісні дані, наведені в статті, базуються на аналізі авторської картотеки, що налічує понад 5000 фрагментів текстів із висловленнями, які містять комунікативні події – факти здійснення маніпулятивного впливу, укладеної методом суцільної вибірки з художніх текстів української літератури ХІХ-ХХІ ст.

Серед маніпулятивно спрямованих компліментарних висловлювань було виокремлено десять семантичних різновидів. Найчисельнішою семантичною групою серед них є компліментарні висловлювання стосовно вмінь, здібностей, можливостей та заслуг співрозмовника (28,5 % усіх компліментів вибірки). Сфера функціонування таких висловлювань не обмежується лише формальним спілкуванням, однак простежуємо їх домінування в ситуаціях ділової інтеракції.

У межах цієї групи вирізняємо компліменти щодо виконання адресатом певних дій, компліменти щодо вмінь, навичок, знань, компліменти щодо успіху співрозмовника, його здібностей та можливостей, компліменти – “констатанти” позитивних результатів, учинків, дій, наприклад: (секретарка хоче, щоб начальник роздобув бланки для їх установи) *Сідайте на телефон і дзвоніть у редакції, у видавництво – ви ж авторитет, вам позичать* (П. Щегельський); (критики вмовляють відому артистку залишитися працювати у Варшаві) [КРИТИК 2-Й.] *Пригадую свій відгук на “Жидівку”. (Цитує). Артистка викликала у слухачів не одне благородне поривання, порушила не одну сильну струну почуттів, передаючи напружений до трагізму стан душі Рахілі <...>* (Б. Мельничук, І. Ляховський).

Основними засобами вербалізації позитивної оцінки, що маркує успіхи, вміння, навички, здібності та можливості адресата постають лексеми *авторитет, бувалий, геній, досвідчений, здібний, могутній, непересічний, обдарований, переможець, перспективний, талановитий, солідний* та ін., характеризувальні словосполучення *багатий жених, вірець для наслідування, досвідчений сім'янин, заможна людина* і т. д., лексико-граматичні структури на зразок *Вам випала честь / місія, Вас згадують / пам'ятають, Вас люблять, Ваші заслуги всім відомі, Маєте маєтки, Ви б могли ...; Ви все можете, Далеко підете, З вас вийшов би гарний / непоганий, хороший* + [іменник на позначення фаху], *З вашими можливостями ..., Маєте необмежені можливості / талант, хист, Покладаємо на вас великі надії* тощо.

Компліменти, предметом оцінки в яких постають інтелектуальні якості адресата, становлять 14 % від загальної кількості компліментарних висловлювань, зафіксованих в авторській картотеці. Такі висловлювання мають місце в ситуаціях ділового спілкування, здебільшого супроводжують запрошення, пропозиції, умовляння та переконування.

Оцінка розумових здібностей у компліментарних висловлюваннях часто здійснюється за допомогою лексем *аналітик, голова, догадливий, інтелект, інтелектуальний, кмітливий, мислячий, мудрий, розважливий, розум, розумний, розсудливий, світлодумний, світлочолій, толковий, тямущий* і т. д., наприклад: (начальник заохочує підлеглого до роботи) ... *твоя робота – не в тому, щоб кидати гранати чи з автомата смалить! Твоя зброя – інтелект. І глибина його неосяжна, сам знаєш! Стріляти кожен дурень зможе, а от <...>* (Л. Кононович); (майор розпитує діда, у якого на ніч зупинялися підозрювані) *Але ж з розмов завжди можна щось зрозуміти. А ви людина тямуща!* (Р. Самбук).

Серед маніпулятивно спрямованих компліментів висловлювання із загальною позитивною оцінкою співрозмовника становлять 12 % загальної кількості компліментів картотеки. Вони домінують у ситуаціях ділового спілкування при звертанні чоловіків до чоловіків.

Загальна позитивна оцінка в межах реалізації маніпулятивної стратегії позитиву передається за допомогою лексем *найкращий, приємний, самий-самий* (розм.), *славний, файний* (діал.), *хороший* і т. д., словосполучень *гарна / гідна, достойна, оригінальна, прекрасна, справжня, хороша, чудова людина, ідеальний / справжній мужчина* (розм.) / *чоловік, ідеальна жінка, прекрасна / приємна дівчина / жінка, молода леді; приємний хлопець / юнак; справжня жєницина* (розм.) / *жінка, леді*, лексико-граматичних структур на зразок *Ви – індивідуальність / молодець, (сформована) особистість, З доброго матеріалу вас зроблено, Не знаєш собі ціни і под.*, наприклад: (дівчина, яка вирішила кинути хлопця, хоче пом'якшити ситуацію) *Олегу, ти хороший хлопець, але, вибач людина статична, і коли я думаю про майбутнє, мене огортає сум* (І. Бузько).

Частка маніпулятивно спрямованих компліментів, що дають характеристику моральних якостей адресата, у вибірці становить 11 %. Такі висловлювання побутують у ситуаціях ділового та неділового спілкування, де мовець ставить короткострокові цілі щодо співрозмовника, чітко формулює своє прохання. Для ситуацій флірту компліменти цієї семантичної групи не характерні.

Компліментарні висловлювання цього семантичного різновиду зазвичай супроводжують прохання. Але є приклади їх уживання з пропозиціями і запрошеннями. До складу компліментів на позначення моральних якостей співрозмовника входять мовні засоби, що маркують моральність та духовну силу, доброту, побожність, чесність і справедливість, альтруїзм, великодушність, здатність на глибокі почуття до інших, відданість та вірність. Їх репрезентують позитивнооцінні прикметники *благий, богобоязний, великодушний, відвертий, відданий, вірний, віруючий, дбайливий, добрий, доброзичливий, добросердий, духовний, люблячий, милосердний, милостивий, моральний, надійний, незрадливий, побожний, порядний, правдивий, православний, саможертвоний, сердечний, совісний, справедливий, турботливий, уважний (до інших), чесний, чистий, щирий, іменники добродій, людина, християнин, словосполучення духовно сильний, морально стійкий,*

брат милосердя, добра душа, чесна людина, порядна шлюбна жінка, приклад людяності, лексико-граматичні структури: *Брехати / почуттів своїх приховувати не вмієш, Ви до мене з відкритим серцем, Відчув у вас надійність, Вірю тобі на слово, Вірю у вашу чесність, Добре ставишся до ... , Маєш совість / серце, На вас можна покластися, Ти людина, котрій довіряю / що не підведе, тримає слово, якій довіряю, Твоє серце добре / м'яке, Ти завжди говориш правду, Ціную вашу чесність, У вас очі добрі і т. п.*, наприклад: (Мирослав Миронович умовляє дівчину стати членом релігійної общини) **Я збагнув одне: у моральному відношенні ви стоїте дуже високо над нашим грішним світом. Та це ви, мабуть, самі вже відчули** (С. Грицьок); (чоловік хоче, щоб жінка не йшла в гості) **Що на тебе найшло – по сусідах ходити? Ти поважна шлюбна жінка, а в будинку Адоніса, наскільки мені відомо, поселилися заробітчани з Росії <...>. І тобі нема резону заводити з ними знайомство** (Г. Тарасюк).

Частка компліментів на позначення зовнішності комунікативного партнера, ужитих із метою здійснення маніпулятивного впливу, у вибірці становить 10 %. Причому, висловлювання, у яких чоловіки звертаються до жінок, переважають. Серед компліментарних висловлювань цієї семантичної групи можна виділити компліменти, у яких дається загальна та локальна оцінка зовнішності, оцінка фігури, зросту, комплекції, зачіски, ходи, погляду, оцінка одягу, аксесуарів, прикрас. До складу таких висловлювань входять іменники *вродиливець / вродиливиця* (заст.), *краля, краса, красава* (заст.), *красавець / красавиця* (розм.), *красунчик / красунечка, красень, красунь / красуня*, прикметники *вродливий, гарний, гарнесенький, гожий* (нар.-поет.), *делікатний, дивовижний, здоровий, красивий, красний* (нар.-поет.), *красовитий* (діал.), *кремезний, маленький, малесенький / манесенький, малий, пишний, прегарний, прекрасний, привабливий, статурний, стрункий, тендітний, чарівний, чудесний, чудовий, фігуровий* (розм.), *худенький*, дієслова *гарнішати, дивитися, милуватися, цвісти*, словосполучення *гарні очі, чорні брови, рум'яні щічки, чорні вуса, тонка талія, гарні ніжки, чарівна посмішка*, наприклад: (запрошені на весілля подружки вихваляють наречену)

[НАТАЛКА.] **А як до лиця все вам, хоч малюй!**

[НАСТЯ.] **Ви сьогодні дуже гарні, мов та квіточка, що в віночку!**

[ПРОНЯ.] **Мерси за компліман!** (М. Старицький).

Частотними в маніпулятивних контекстах постають компліменти, оформлені у вигляді лексико-граматичних структур на зразок *З вашою / такою зовнішністю ... , Дівчина / парубок, хлопець – любо глянути, У вас зовнішність королеви, Останнім часом ви так схудли, Яка / що за фігура!, Який стан!, Які ви тендітні зробились!, Вам дуже пасує ця сукня, Оце так колір!, Який у вас смак!*, наприклад: [Найприємніший комплімент для дружини директора звучав приблизно так:] **“Ой, Віро Петрівно, Ви знаєте, мені здається , що останнім часом ви добряче схудли”**. [До того безвідмовного засобу завжди вдавалися колеги, коли хотіли з тих чи інших міркувань здобути прихильність подружжя Перебз'яків] (Д. Кешеля).

Частка компліментарних висловлювань на позначення ділових якостей та професійної майстерності адресата не перевищує 6 % зібраних маніпулятивно спрямованих компліментів. Компліменти цієї семантичної групи зазвичай функціонують у ситуаціях ділового спілкування і супроводжують пропозиції про співпрацю, запрошення, настанови перед виконанням завдання.

Складниками висловлювань згаданої семантичної групи постають лексеми *відповідальний, діловий, діловитий, ініціативний, компетентний, надійний, наполегливий, обов'язковий, працелюбний, професіонал, пунктуальний, роботязий, серйозний, стахановець / стахановка, точний, упадливий* (біля роботи), словосполучення *людина діла, природжений / визначний, справжній, чудовий* і под. + [іменник на позначення посади чи професії]; *добрий / хороший, чудовий спеціаліст / фахівець; фахівець високого класу; професійний / великий, видатний, відомий, знаний* + [іменник на позначення фаху], *один із наймудріших* + [іменник на позначення фаху, рідше посади], *бог горна* та ін., лексико-граматичні структури на зразок *Ви / ти* + [іменник на позначення фаху] + *на всю округу, Вмієш домагатися свого, Добре знаєтесь на ..., Знаю ваші ділові якості, Крутишся цілий день коло тієї роботи, Маєш хватку / пильні, золоті руки, Роботу любиш* і т. д., наприклад: (пан залицяється до наймицьки) [ХРОПКО.] *А то хіба ні? Ти вже занадто упадлива, крутишся цілий день коло тієї роботи ...* (М. Старицький); (начальник хоче відправити свого підлеглого працювати в школі розвідників) *Я знаю ваші ділові якості, Фред. Вашу наполегливість, ініціативу. У процесі роботи щось винайдем. Тому-то я так і обстоював вашу кандидатуру. Повірте, що й тут мені довелося подолати деякі труднощі* (Ю. Дольд-Михайлик).

Компліменти з відзначенням предметів, об'єктів чи осіб, що мають стосунок до адресата становлять 6 % компліментарних висловлювань вибірки. Предметом похвали та схвальної оцінки в маніпулятивних контекстах можуть виступати родичі та близькі знайомі співрозмовника, його майно, тварини, особисті речі, а також їжа і напої. Здебільшого такі компліменти вживаються мовцем-маніпулятором тоді, коли він опиняється в ролі гостя / пасажира, прохача, наприклад: (венетіанський посол Віміна хоче вивідати плани гетьмана в його дружини) *“Мені дуже приємно слухати такі слова, – [притискає вдячно до грудей руки Віміна,] – але на захист правди й істини я мушу сказати, що край пані гетьманової – казковий край, він розквітне під щасливою рукою пана гетьмана”* (Н. Рибак); (жінка просить отамана врятувати її сина) *Ти – отаман Дитинка? Та-ак?! Я ж бачу. По твоїй вродливій жоні, по твоєму білому коні <...>. Порятуй мого Мико! Не дай йому загинути, чесний отамане, добрий Дитинко!* (М. Івасюк). Найбільшою частотністю серед компліментарних висловлювань цієї семантичної групи відзначаються компліменти стосовно рідних (дітей, жінки / чоловіка, рідше щодо інших родичів).

Частка маніпулятивно спрямованих компліментів, предметом позитивної оцінки в яких є риси характеру співрозмовника та його індивідуальні особливості, у картотечі становить 4 %. Компліменти цього семантичного різновиду функціонують як у ситуаціях ділового, так і неділового спілкування.

Предметом позитивної оцінки в таких висловлюваннях постають і характер співрозмовника в цілому, і окремі його риси: витримка, працелюбність, старанність, сміливість (*безстрашний, відважний, відчайдушний, мужній, сміливий, хоробрий*), рішучість, нескореність, наполегливість (*беручий, має ухватку*), дисциплінованість (*дисциплінований, навчений порядку, серйозний*), акуратність, прямолінійність, сила волі (*вольовий, залізної волі, залізна людина, маєш волю, сильний духом*), наприклад: (командир роти вмовляє курсанта залишитися в полку) *Тут від тебе буде більше користі з твоїм характером* (А. Сивирин); (парламентар із ворожого табору пропонує козакам здатися) *“Пан Краковський, – [сказав депутат,] – дивується з вашої хоробрості і, шкодуючи мужніх бійців, дарує вам життя, якщо ви здаєтеся”* (О. Іваненко).

Індивідуальними особливостями в ролі предмета позитивної оцінки як інструменту впливу виступають вияви темпераменту (*буйна невгомна натура, вразливий, гарячий, жвавий, завзятий, запальний, енергійний, моторний, проворний, рвійний, смирний, спокійний, спритний* і т. д.), а також фантазія, поетичність, романтичність, чуйність, душевність, гостинність, весела вдача тощо, наприклад: (чоловік хоче відновити розмову з жінкою, що йому сподобалася) *Така жінка може дуже подобатися. Ви рвійна, рішуча, примхлива, з завихреннями* (Ю. Мушкетик).

Компліментарні висловлювання, предмет позитивної оцінки в яких становить ім'я адресата, у зібраному матеріалі репрезентовано одиничними прикладами (0,5 % компліментів вибірки), наприклад: (хлопці-абітурієнти хочуть, щоб дівчина згодилась позувати для малюнка-допуску до іспитів)
– *Давайте познайомимось, – [запропонував він.] – Я – Олексій. А він – Петро.*
– *Варя, – [сказала дівчина.]*
– *Гарне ім'я, – [озвався Петро.] – Рідко тепер зустрінеш таке.*
– *Хіба що тільки в прислів'ї наткнешся: Варвара ночі увірвала, – [сказав Олексій.] – Варю, ви нас могли б дуже виручити. Та що там виручити. Врятувати* (В. Захарченко).

У маніпулятивних контекстах не частотні компліменти, що характеризують фізичну силу співрозмовника (0,6 %). Такі висловлювання містять лексеми *богатир, витривалий, дужий, кріпкий* (розм.), *міцний, моцний* (розм.), *невтомний, силач, сильний* і т. д., наприклад: (викладач просить студента про допомогу) *[З того дня Софія всюди, де потрібно, використовувала неабияку фізичну силу хлопця:] “Сергію, допоможі перекласти жінку з каталки на ліжко. Потримай, будь ласка, хвору за руку, їй дуже боляче. Ти ж сильний, їй це заспокоїть”* (Л. Романчук); (Заплітний переконує Георгія віднести покараних бояр воєводі) *Е-е, братче, не бреш, ти ж такий моцний, як тур. Тобі треба дати двох битих* (М. Івасюк).

Компліменти щодо віку маніпулятивному дискурсу також не притаманні. У складі таких висловлювань наявні лексеми *молодий* (*молоденький, молодесенький, молодюсінський, наймолодший*) у значенні “такий, у якого все попереду, сильний, енергійний” та *старий* – у значенні “досвідчений, бувалий”, а також *великий* – у значенні “дорослий, не маленький, розумний”, наприклад:

(хлопці хочуть вивідати в старого ветерана таємну інформацію) *Наші діди вже померли, то ми вирішили допомогти вам, бо в селі старішого ветерана немає!* (А. Сивирин).

У маніпулятивних контекстах вікові характеристики рідко є єдиним предметом позитивної оцінки співрозмовника: компліментарні висловлювання щодо віку здебільшого входять до блоку компліментів, у яких йому даються різноаспектні оцінки.

Зібраний матеріал містить поодинокі приклади компліментів, що характеризують манеру поведінки співрозмовника чи його ставлення до комунікативного партнера. Предмет оцінки в таких висловлюваннях становлять ніжність, товарицькість, лагідність, сарказм, галантність, тактовність, гордовитість, привітність і под., наприклад: (слідчий намагається налаштувати політичного в'язня на співпрацю) *“А знаєте, мені до вподоби ваш сарказм, – [говорив чоловічок доброзичливо,] – це свідчить про те, що навіть за цих обставин ви не розкисли і зберігаєте добре почуття гумору”* (Б. Гуменюк).

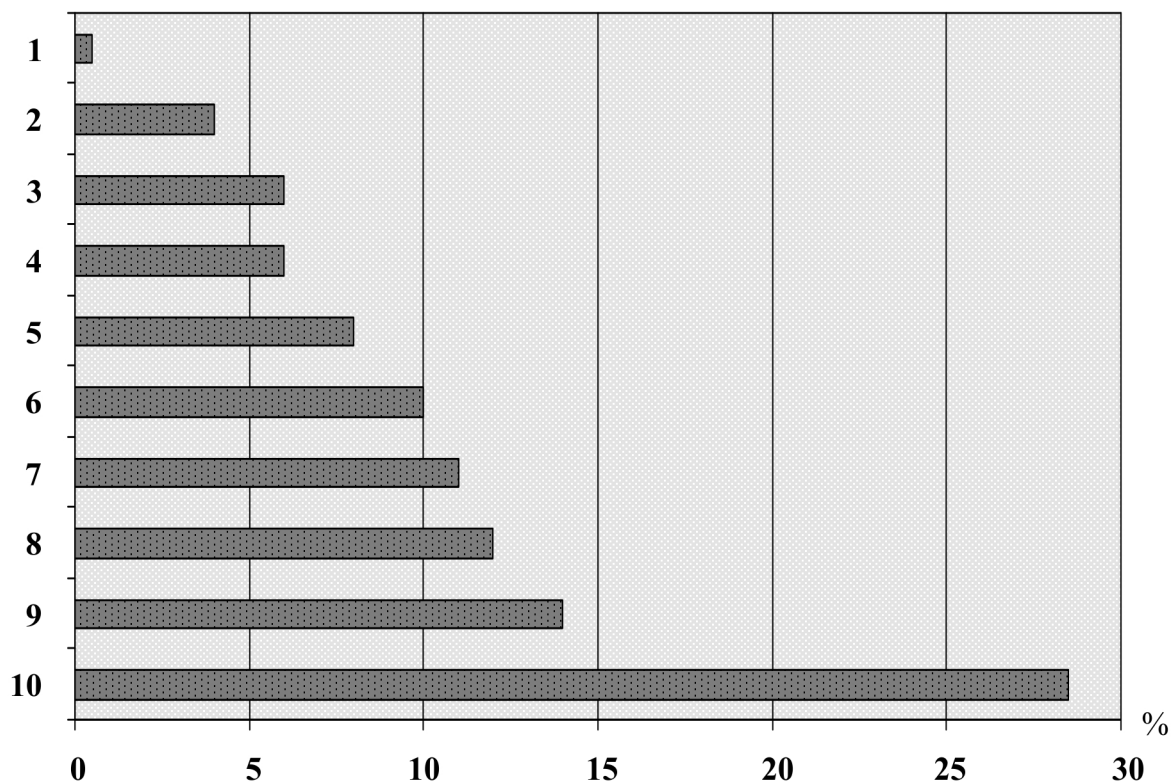
Нечастотністю в маніпулятивному дискурсі відзначаються також і компліменти, предметом оцінки в яких є походження / місце проживання співрозмовника (з міста, людина міська, городський (розм.)), його національність, спосіб життя адресата, відсутність шкідливих звичок тощо, наприклад: (американець прагне одружитися з українкою) *Ми могли б сьогодні заручитися, а через два тижні одружитися. Для мене було би справжнім щастям одружитися з українкою* (Г. Черінь).

Комплексні компліменти висловлювання дають різнопланові характеристики співрозмовника. Їх частка у вибірці не перевищує 8 %, наприклад: (колеги просять юнака бути посильним до редактора) *Слухай, Миколо, ти наймолодший! Врешті-решт, один функціонуючий мужчина, піди і скажи редактору, що ні керівної ролі рідної компартії, ні чека, ні тим паче – чека, вже давно нема, що після Великої Жовтневої відбулося ще дві революції: Оксамитова й Помаранчева!* (Г. Тарасюк).

Предметом комплексних компліментарних висловлювань здебільшого постають блоки “талант + розумові здібності / + вік”, “моральні якості + ділові якості”, “розумові якості + риси характеру / вияви темпераменту”, “інтелектуальні якості + моральні якості”, “моральні якості + успішність / професіоналізм + інтелектуальні якості”, “врода + риси характеру / + інтелектуальні якості”.

Найчастотнішими серед комплексних компліментів є висловлювання, у яких предметом позитивної оцінки постають моральні та ділові / інтелектуальні якості співрозмовника.

Кількісне співвідношення маніпулятивно спрямованих компліментів відображено на рис.

- 1 - Compliments regarding the addressee's name
- 2 - Compliments on the characteristics of the interlocutor, his individual features
- 3 - Compliments with designation of objects, subjects or persons related to the addressee
- 4 - Compliments with emphasis on business qualities and professional skills of the communication partner
- 5 - Complex compliments
- 6 - Compliments regarding the interlocutor's appearance
- 7 - Compliments on the characteristics of moral qualities of the addressee
- 8 - Compliments with a general positive evaluation of the interlocutor
- 9 - Compliments that characterize intellectual qualities of the addressee
- 10 - Compliments regarding skills, abilities, opportunities and merits of the interlocutor

Рис. Семантичні різновиди компліментарних висловлювань-маніпулем

Як бачимо, найчисельнішим семантичним різновидом маніпулятивно спрямованих компліментарних висловлювань постають висловлювання, предметом позитивної оцінки в яких є вміння, здібності та заслуги. Компліментарні висловлювання різних семантичних груп різняться частотністю функціонування в маніпулятивному дискурсі та сферою вживання. Вплив на особливості вербалізації позитивнооцінних значень у ситуаціях маніпулювання характеристик комунікантів за віком, статтю, статусом чи посадою потребує подальших наукових розвідок.

Анотація

У статті визначено семантичні різновиди компліментарних висловлювань, використовуваних мовцем для здійснення впливу на співрозмовника. Описано засоби вербалізації позитивної оцінки в маніпулятивному дискурсі з урахуванням інтенцій адресанта та характеру комунікативної ситуації. Установлено частотність функціонування в маніпулятивних контекстах компліментарних висловлювань різних семантичних видів.

Ключові слова: компліментарне висловлювання, маніпулема, маніпулятивна стратегія позитиву, засоби вербалізації оцінки, семантичний різновид.

Аннотация

В статье определены семантические разновидности комплиментарных высказываний, используемых говорящим для воздействия на собеседника. Описаны средства вербализации позитивной оценки в манипулятивном дискурсе с учетом интенций адресанта и характера коммуникативной ситуации. Установлена частотность функционирования в манипулятивных контекстах комплиментарных высказываний разных семантических видов.

Ключевые слова: комплиментарное высказывание, манипулема, манипулятивная стратегия позитива, средства вербализации оценки, семантическая разновидность.

Summary

The article defines semantic types of complimentary expressions utilized by the speaker to influence the interlocutor. It describes the means of verbalizing a positive assessment of manipulative discourse, taking into account intentions of the locutionary source and the nature of the communicative situation. It determines frequency of functioning of complimentary expressions of various semantic types in manipulative contexts.

Keywords: complimentary expression, manipulema, positively-colored manipulative strategy, means of verbalization of assessment, semantic variety.

Література

1. Вострикова Е. С. Комплимент как одна из форм фатического общения (на материале английского языка) : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук, спец. : 10.02.04 “Германские языки” / Е. С. Вострикова – СПб., 2010. – 17 с.
2. Мищенко В. Я. Комплимент в речевом поведении представителей англоязычных (британской и американской) культур : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Мищенко Виктория Яковлевна ; ХНУ им. В. Н. Каразина. – Х., 1999. – 201 л. – Библиогр. : л. 167-170.
3. Мудрова Е. В. Комплимент как первичный речевой жанр : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / Е. В. Мудрова ; Таганрог. гос. пед. ин-т. – Таганрог, 2007. – 27 с.
4. Мурашкина Э. В. Комплимент как регулятивный речевой акт : на материале английского языка : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Мурашкина Эльвира Вячеславовна. – Тверь, 2004. – 152 с.